

ADLI GÖRÜŞMECİLERİN İKİNCİL TRAVMATİK STRES, TÜKENMİŞLİK VE MESLEKİ DOYUM DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ*

Gülçin ORHAN¹

Betül ULUKOL²

Makale İlk Gönderim Tarihi / Recieved (First): 25.05.2022 Makale Kabul Tarihi / Accepted: 15.07.2022

Makale Türü: Araştırma Makalesi / Article Info: Research Article

Atf / Cite: Orhan, G., Ulukol, B. (2022). Adli görüşmecilerin ikincil travmatik stres, tükenmişlik ve mesleki doyum düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences, 5(3), 86-98

Özet

Bu araştırmanın amacı, Türkiye'deki Çocuk İzlem Merkezlerinde görev alan adli görüşmecilerin ikincil travmatik stres, tükenmişlik ve mesleki doyum düzeyleri ile ilişkili değişkenlerin saptanmasıdır. Yirmi altı Çocuk İzlem Merkezi'nde aktif hizmet sunan 106 adli görüşmeciden oluşan örneklem grubuna Kişisel ve Mesleki Bilgi Formu, Yardım Çalışanları İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği, Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği ve Kısa Semptom Envanteri uygulanmıştır. Elde edilen veriler; bağımsız örneklem için t-testi, tek yönlü varyans analizi, Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis testi, Tukey testi, Games-Howell testi ve Dunn-Bonferroni testi ile değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı istatistik bulguları sonucunda, katılımcıların büyük bir oranının çalışma alanına özgü olarak düzenli şekilde süpervizyon desteği almadığı (%90,6) ve aldığı ücreti yeterli bulmadığı (%87,7) tespit edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda mesleki doyum ile yaş, cinsiyet, meslekte çalışma süresi, kişisel travmatik yaşantı geçmişi değişkenleri, tükenmişlik ile yaş, eğitim durumu, vaka tartışmalarında bulunma, yeterli düzeyde fiziksel egzersizde bulunma, düzenli ve sağlıklı beslenme, 30 günde yürütülen adli görüşme sayısı değişkenleri, ikincil travmatik stres ile adli görüşmeci olarak çalışma süresi, yeterli düzeyde fiziksel egzersizde bulunma, düzenli ve sağlıklı beslenme değişkenleri, stresle etkili başa çıkma tarzı ile cinsiyet değişkeni, psikolojik belirti düzeyi ile yaş ve yeterli düzeyde fiziksel egzersizde bulunma değişkenleri arasında anlamlı düzeyde fark olduğu saptanmıştır. Adli görüşmecilerdeki eşduyum yorgunluğuna yönelik olarak koruyucu ve destekleyici hizmetlerin geliştirilmesi, konu ile ilgili yeni çalışmaların yapılması gerekli görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Adli Görüşmeci, İkincil Travmatik Stres, Tükenmişlik, Mesleki Doyum, Stresle Başa Çıkma Tarzı, Çocuk İzlem Merkezi

INVESTIGATION OF SECONDARY TRAUMATIC STRESS, BURNOUT AND OCCUPATIONAL SATISFACTION LEVELS OF FORENSIC INTERVIEWERS IN TERMS OF VARIOUS VARIABLES

Abstract

The purpose of this study is to determine variables related to secondary traumatic stress, burnout and job satisfaction levels of the professionals who work in Child Advocacy Centers in Turkey. Personal and Vocational Information Form, Scale of Life Quality for Professional Aides, Scale of Stress Coping Styles and Brief List of Symptoms are presented to 106 forensic interviewers who are actively providing services in 26 Child Advocacy Centers. The data obtained were analyzed using t test for independent samples, one-way analysis of variance, Mann Whitney U, Kruskal Wallis, Tukey, Games-Howell and Dunn-Bonferroni tests. Substantial rate of the participants're (90,6%) not supported with supervision regularly in their working areas, and again substantial percentage of them (87,7%) don't seem that they're paid sufficiently. It's found that there're meaningful level of effect of age, gender, occupational time, personal traumatic life history variables on job satisfaction; meaningful level of effect of educational status, case discussions, adequate physical exercise, regular and healthy nutrition, the number of judicial

* Bu çalışma Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Adli Psikoloji Anabilim Dalında 2020 yılında kabul edilen "Cinsel İstismar Mağduru Çocukların Adli Görüşmesini Yürüten Profesyonellerin İkincil Travmatik Stres, Tükenmişlik ve Mesleki Doyum Düzeyleri ile İlişkili Değişkenler: Türkiye Örneği" başlıklı doktora tezinin bir kısmından üretilmiştir.

¹ Sorumlu Yazar / Corresponding Author. Doktor Öğretim Üyesi, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Güvenlik Bilimleri Fakültesi Güvenlik Bilimleri Bölümü, gulcinpsy@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3116-9901.

² Profesör Doktor, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Sosyal Pediatri Bilim Dalı, betul.ulukol@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8058-0911.

Gülçin Orhan, Betül Ulukol

*Adli Görüşmecilerin İkincil Travmatik Stres, Tükenmişlik ve Mesleki Doyum
Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi*

*Vol: 5 Issue: 3
Summer 2022*

interviews conducted in the last 30 days variables on burnout; meaningful level of effect of working time as a forensic interviewer, adequate physical exercise, regular and healthy nutrition variables on secondary traumatic stress; meaningful level of effect of gender variable on the way of coping effectively with stress; meaningful level of effect of age and adequate physical exercise variables on the level of psychological symptoms. It's observed that it is necessary to improve supportive, protective services for forensic interviewers against compassion fatigue and to conduct.

Keywords: Forensic Interviewer, Secondary Traumatic Stress, Burnout, Job Satisfaction, The Way Coping With Stress, Child Advocacy Center.

1. Giriş

Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre, her beş kadından ve her on üç erkekten biri, 0-17 yaş aralığında iken cinsel istismara maruz kaldığını belirtmiştir (World Health Organization, 2020). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, Türkiye nüfusunun %26,9'unu çocuk nüfus oluşturuyorken (TÜİK, 2022), 2019 yılında Türkiye'de güvenlik birimlerine suç mağduru olarak gelen 206,498 çocuğun %15,2'sinin cinsel suçların mağduru olduğu belirlenmiştir (TÜİK, 2020). Adalet sistemi içerisinde çocukların beyanını alma sıklıkla başvuru bir uygulama olmasa da gerekli olabilen bazı durumlarda çocuklar için düzenlenmiş ve video kaydı alınan odalarda çocukla adli görüşmeler yapılabilmektedir (Canter, 2021). Çocukla adli görüşme, adli gerçeğe ulaşmada mağdur, tanık ya da suça sürüklenen çocukların incinebilirliklerine duyarlı ve yasal olarak güvenilir bir metotla dinlenilmeleri ve elde edilen bilgilerin kayda geçirilmesidir (Mertoğlu, 2022; Newlin vd., 2015). Çocukla adli görüşme, çocukla görüşme konusunda özel olarak eğitilmiş, yetkin ve tarafsız bir profesyonel (adli görüşmeci) tarafından gerçekleştirilmektedir (Newlin vd., 2015). Adli görüşmede çeşitli meslek grupları, aynalı camın ardından tek bir adli görüşmecinin çocukla yürüttüğü görüşmeyi izlemektedir (Erükçü & Akbaş, 2013). Çocuk İzlem Merkezi, cinsel istismar mağduru çocuğun adalet sistemi içerisinde ikincil örselenmeye maruz kalmaması için (TBMM, 2010; Yüksel vd., 2013), çocuğun cinsel istismarı suçuna yönelik ihbarda bulunulmasının ardından Cumhuriyet savcısı talimatı ile kolluk güçleri vasıtasıyla çocuğun sivil ekip ve araçla 7/24 esasına göre hizmet sunan ve bünyesinde adli görüşme, aile görüşmesi, muayene, geçici konaklama ve başkaca tıbbi ve adli işlemlerin gerçekleştirilmesi amacıyla yönlendirildiği, Sağlık Bakanlığı'na bağlı sağlık tesisleri içerisinde hizmet sunan çocuk dostu oluşumlardır (Aydemir & Yurtkulu, 2012; Bağ & Alşen, 2017; Bilginer & Çalışkan, 2018; Çocuk İzlem Merkezi Yönetim ve Koordinasyon Kurulu 22.10.2012 tarih ve 2012/1 Karar No'lu Toplantı Karar Tutanağı; TBMM, 2010; Topdemir, 2016). Türkiye'deki ilk Çocuk İzlem Merkezi, 2010 yılında Ankara ilinde faaliyete geçmiştir. 2022 yılı Temmuz ayı itibarı ile 56 il ve 59 merkezde (Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü, 2022) faaliyet gösteren Çocuk İzlem Merkezlerinin tüm yurttaki yaygınlaştırılması çalışmaları sürmektedir.

Mesleki doyum, kişinin görevini iyi şekilde ifa etmesinden duyduğu memnuniyet hissini ifade eden bir kavramdır (Stamm, 2010). İkincil travma, bir kimse tarafından yaşanmış travmatize edici bir olayla ilgili bilgiden kaynaklanan doğal sonuç davranışı ve duygularıdır. Bu stres, travmaya maruz kalan veya acı çeken birisine yardım etme isteği ya da yardım etmekten kaynaklanan bir strestir (Figley, 1995). Tükenmişlik ise kişinin görevi ile başatmasında veya işini etkin şekilde icra etmesinde yaşadığı zorluk ve umutsuzluk hisleriyle bağlantılıdır (Stamm, 2010). McCann ve Pearlman (1990) ikincil travmayı akut bir tepki olarak, tükenmişliği ise travmatik materyale devamlı maruz kalma hali olarak açıklamıştır. Tükenmişlik; travmaya maruz kalmış bireylere hizmet sunmaktan, bireysel değerlerle örgütsel amaçlar ve değerler arasındaki çatışmadan, yüklenen aşırı sorumluluktan, verilen hizmetlerin kalitesi üzerinde kontrol sahibi olamama hissinden, finansal veya duygusal ödülün az bulunmasından, işyerindeki haksızlık ve saygı azlığı yüzünden ortaya çıkabilmektedir (Maslach & Leiter, 1997). Tükenmişlik, kendisini oluşturan ve etkisini artıran etkenler tespit edilmediği müddetçe, izleyen evrelerde çalışanların motivasyonunun yok olması, iş yerinden sürekli izin alma ve işten ayrılma davranışları ile sonuçlanabilir (Basım & Şeşen, 2006).

McCann ve Pearlman (1990), travma mağdurlarına hizmet veren profesyonellerde uzun yıllar süren psikolojik etkiler görülebileceğini belirtmiştir. Çocukla adli görüşme gerçekleştirerek suç unsurlarının ortaya çıkarılmasını sağlamakla görevli kişiler olan adli görüşmeciler (Ulukol vd., 2013), hizmet verdiği popülasyonun aktarımına maruziyetin olumlu ve olumsuz etkilerini yaşamaktadır (Brady, Fansher & Zedaker, 2019). Adli görüşmeci, çocuklarla görüşürken ve vaka dosyalarını okurken travmatik olayların detayını öğrenmekte ve toplumda çocuklara yönelen zulmün varlığı ile karşı karşıya kalmaktadır (Cornille & Meyers, 1999). Adli görüşmenin gerektirdikleri ciddi bir stres kaynağı

**Adli Görüşmecilerin İkincil Travmatik Stres, Tükenmişlik ve Mesleki Doyum
Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi**

olabilmektedir (Perron & Hiltz, 2006). Stresör birikimi de adli görüşmeciye ikincil travmatik stres gelişimine savunmasız yapabilir. Bununla birlikte davaların adli sonuçları üzerinde çok az kontrole sahip olabilen adli görüşmecilerin işleri ile ilgili kısıtlamalar yüzünden, adli görüşmenin ardından ve adli süreç sonrasındaki aşamalarda vaka üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olması olanaklı olmamaktadır. İşlerinde desteklendiğini hissetmelerinden ziyade operasyonel faktörlere dayalı iş etkinliği ve vaka çıktıkları ile adli görüşmecilerin travmatik stresini azaltmada az fırsat bulunmaktadır. Oysa iş desteği, ikincil travmatik stresin etkisinden veya riskinden koruyabilen önemli bir belirleyici olabilir (Bonach & Heckert, 2012). Perron ve Hiltz (2006), ikincil travmatik stres üzerine mevcut yazının neredeyse yalnızca mağdur ve hizmet sağlayıcı arasındaki ilişkilere odaklandığını, örgütsel faktörlerin ilişkileri anlamlı şekilde etkileyebileceğinin çoğunlukla göz ardı edildiğini, klinik desteğin travma mağdurları ile çalışan hizmet sağlayıcılar arasındaki ikincil travmayı azaltıp azaltmadığının incelenmesini önermiştir. Bu stresle başetmede, soruna sebep olabilen ana faktörlerin saptanması, oluşturulacak tedbirlere yol gösterecektir. Bireylerin strese mücadelesi ve strese karşı farkındalığı, çevresi ile uyumlu ilişkiler kurması ve sağlıklı bir hayat sürdürmesi bakımından da değerli olacaktır (Bektaş & Karagöz, 2017).

İkincil travmatik stresin, insana hizmet sağlayan profesyonellerin görevlerini erken sonlandırma sebeplerinden biri olduğuna inanılmakla birlikte (Figley, 1999), Çocuk İzlem Merkezi oluşumunda görüşme yürütmek için gerekli olan eğitim, kapsamlı olmasından ötürü maliyetlidir (Bonach & Heckert, 2012). Ancak günümüze dek çok az çalışma, cinsel suç mağdurlarıyla çalışmanın profesyoneller üzerindeki etkisini araştırmıştır. Bu konuda ampirik temelli bilgilere ulaşma klinikler, hizmet sunanlar ve hizmet alanların yararı açısından önemlidir. İstismar mağdurları ile çalışmanın etkilerini kabul etme, adli görüşmeciler için daha etkili başa çıkma stratejileri geliştirilmesine yardımcı olabilir. Bu da cinsel suç alanında çalışanların yüksek personel devir hızını azaltarak kliniklere de fayda (maliyet etkinlik) sağlayabilir. Bu hem personel devamlılığını artırabilecek hem de kurumun eğitim maliyetlerini azaltabilecektir. Bununla birlikte hizmet alanların da travma mağdurlarıyla daha başarılı şekilde çalışabilen ve daha tecrübeli bir uzmanla görüşüyor olmaktan ötürü fayda görmelerini sağlayabilecektir (Schauben & Frazier, 1995).

Bu araştırmanın konusu, Türkiye'deki Çocuk İzlem Merkezlerinde mağdur çocukların adli görüşmesini yürüten psikolog, çocuk gelişimcisi, hemşire ve sosyal çalışmacı unvanlı adli görüşmecilerin ikincil travmatik stres, tükenmişlik ve mesleki doyum düzeyleri ile ilişkili olabilecek değişkenlerin belirlenmesidir. Adli görüşmecilerin ikincil travmatik stres, tükenmişlik ve mesleki doyum düzeyleri ile ilişkili değişkenleri tespit ederek eşduyum yorgunluğunun (ikincil travmatik stres ve tükenmişlik) olumsuz bileşenlerine karşı koruyucu düzenlemelerle profesyonelin güçlendirilmesi ve kendisini etkileyen çevrenin düzenlenmesi için fikir sağlamak, böylece hem profesyonele hem hizmet sunduğu mağdur çocuk ve ailesine hem de personel ve maliyetin etkin kullanımı yönünden adli görüşmecinin hizmet sunduğu kuruma katkı sağlamak amaçlanmıştır. Alanyazındaki araştırmaların çoğu, travma mağduru ile çalışmanın sadece olumsuz sonuçlarına odaklanmış olmasına karşın bu çalışmada, yardım sağlamanın olumlu çıktısı olan mesleki doyum kavramı da ele alınmıştır.

Bu araştırmanın temel sorusu, adli görüşmecilerin mesleki tükenmişlik düzeyleri, mesleki doyum düzeyleri ve ikincil travmatik stres düzeylerinin çeşitli demografik değişkenlere göre, stresle başa çıkma tarzlarına göre ve psikolojik belirti düzeylerine göre incelenmesidir.

Bu araştırmanın alt soruları aşağıda sıralanmıştır:

a. Adli görüşmecilerin ikincil travmatik stres, tükenmişlik ve mesleki doyum düzeyleri; yaş, cinsiyet, medeni hal, eğitim durumu, yeterli düzeyde fiziksel egzersizde bulunma durumu, düzenli ve

sağlıklı beslenme durumu, alınan görev haricinde aşırı düzeyde stresli ya da travmatik yaşam olayı deneyimleme bireysel değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

b. Adli görüşmecilerin ikincil travmatik stres, tükenmişlik ve mesleki doyum düzeyleri; meslek, meslekte çalışma süresi, adli görüşmeci olarak çalışma süresi, ÇİM’de görev almadan önce travma mağduru çocuk ya da yetişkin bireylere hizmet veren bir görevde bulunma durumu, yapılan iş karşılığında ödenen ücreti yeterli bulma durumu, çalışma alanına özgü düzenli süpervizyon desteği alma durumu, çalışma arkadaşları ya da süpervizörleriyle vaka tartışmalarında bulunma durumu, son 30 günde yürütülen adli görüşme sayısı, toplamda yürütülen adli görüşme sayısı, çalışma düzeni mesleki değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

2. Metot

Bu araştırma, ilişkisel tarama modeli, nicel yöntemli, kesitsel bir çalışmadır.

2.1. Örneklem

Çalışmanın evrenini, Etik Kurul’a başvuru tarihinde Türkiye’de faaliyet gösteren tüm Çocuk İzlem Merkezlerinde (28 il) aktif hizmet veren adli görüşmeciler (134 kişi) oluşturmaktadır. Örneklemi ise 26 ildeki çocuk izlem merkezlerinde veri toplama aracının sunulduğu tarih itibari ile son 30 gündür aktif hizmet sunup çalışmaya katılmayı kabul eden 106 adli görüşmeci oluşturmuştur.

Kişisel ve Mesleki Bilgi Formu’ndan elde edilen bulgulara göre, katılımcıların %56,6’sının kadın (n=60) olduğu görülmektedir. Katılımcıların %72,6’sının (n=77) evli, %24,5’inin (n=26) bekâr, %2,8’inin (n=3) boşanmış olduğu belirlenmiştir. Katılımcılara ait en düşük yaşın 25, en yüksek yaşın 56 olduğu, yaş ortalamasının $35,21 \pm 6,41$ olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellik Dağılımları

	n	%
Eğitim Durumu		
Lisans	82	77,4
Yüksek Lisans	24	22,6
Meslek		
Çocuk Gelişimcisi	13	12,3
Hemşire	18	17
Psikolog	34	32,1
Sosyal Çalışmacı	41	38,7
Önceki Travma Hizmeti		
Var	70	66
Yok	36	34
Yeterli Düzeyde Fiziksel Egzersiz		
Evet	25	23,6
Kısmen	47	44,3
Hayır	34	32,1
Düzenli ve Sağlıklı Beslenme		
Evet	52	49,1
Kısmen	46	43,4
Hayır	8	7,5
Otuz Gündeki Adli Görüşme Sayısı		
1-10 vaka	46	43,4
11-20 vaka	36	34
21-30 vaka	13	12,3
31-40 vaka	7	6,6
41 ve üstü vaka	4	3,8
Toplamda Yürütülen Adli Görüşme Sayısı		
100 ve altı	28	26,4
101-200 arası	26	24,5

**Adli Görüşmecilerin İkincil Travmatik Stres, Tükenmişlik ve Mesleki Doyum
Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi**

201-400 arası	24	22,6
401 ve üstü	28	26,4
Çalışma Düzeni		
Gündüz mesaisi + icap nöbeti	41	38,7
Gündüz mesaisi+24 saat nöbeti+icap nöbeti	28	26,4
Yalnızca 24 saat nöbeti	19	17,9
Gündüz mesaisi+16 saat nöbeti+icap nöbeti	5	4,7
Gündüz mesaisi+16 saat ve 24 saat nöbeti	5	4,7
Gündüz mesaisi +16 saat nöbeti	2	1,9
Diğer	6	5,7
Travmatik Yaşam Olayına Maruz Kalma Deneyimi		
Var	35	33
Yok	70	66
Deneyimlenen Travmatik Yaşam Olayı Türü		
Ciddi Hastalık	11	31,4
Fiziksel Saldırı	6	17,1
Ciddi Kaza	5	14,3
Doğal Afet	2	5,7
İşkence	1	2,9
Diğer	10	28,6

Katılımcılara ait en düşük meslekte çalışma süresinin 1 yıl 8 ay, en yüksek çalışma süresinin 33 yıl 7 ay, meslekte çalışma süresi ortalamasının 12,15 yıl \pm 7,22 yıl olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların adli görüşmeci olarak çalışma süresinin en düşük 1 ay, en yüksek 8 yıl, adli görüşmeci olarak çalışma süresi ortalamasının ise 3,48 yıl \pm 1,92 yıl olduğu bulunmuştur. Katılımcıların %87,7'sinin (n=93) aldığı görev karşılığında kendisine ödenen ücreti yeterli bulmadığı, yine %90,6 gibi büyük çoğunluğunun (n=96) düzenli süpervizyon almadığı saptanmıştır. Katılımcıların %76,4'ünün (n=81) çalışma arkadaşları ya da süpervizörleriyle vaka tartışmalarında bulunduğu bilgisine ulaşılmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

- **Kişisel ve Mesleki Bilgi Formu:** Katılımcılar hakkında kişisel ve mesleki bilgiler elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuş, 18 soru ve iki sayfadan oluşan veri toplama aracıdır.

- **Yardım Çalışanları İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği (YÇYK-5):** Öncelikle Eşduyum Yorgunluğu Testi şeklinde isimlendirilip Figley (1980ler) tarafından geliştirilen, sonrasında Figley ve Stamm tarafından yeniden gözden geçirilip mesleki doyum boyutu ilave edilerek Mesleki Doyum ve Eşduyum Yorgunluğu olarak isimlendirilen ölçeğin zamanla çeşitli sürümleri geliştirilmiş ve iki araştırmacının aldığı karar ile Stamm tarafından 1990'ların sonunda Yardım Çalışanları İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği (YÇYK-5) ismini almıştır (akt. Yılmaz, Gökçe, Karancı, Gökler & Aker, devam eden çalışma). Beşinci ve sonuncu sürümü, yardım çalışanlarında alınan görev kaynaklı ortaya çıkabilecek olumlu ve olumsuz etkiler; mesleki doyum (olumlu etki) ve eşduyum yorgunluğu (olumsuz etki) bağlamında ele alınmıştır. Eşduyum yorgunluğu; tükenmişlik ve ikincil travmatik stres olmak üzere iki bileşenden oluşmuştur (Yılmaz, Gökçe, Karancı, Gökler & Aker, devam eden çalışma). Toplam puan alınmayan, her bir boyutu 10 madde olmak üzere toplam üç boyut ve 30 maddeden oluşan, beşli likert tipinde puanlanan YÇYK-5; mesleki doyum, tükenmişlik ve ikincil travmatik stres olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Her bir boyuttan alınan toplam ham puanlar, ortalaması 50 ve standart sapması 10 olan t puanlarına dönüştürülmektedir (Stamm, 2010). YÇYK-5'in bu çalışmadaki (n=106) iç tutarlık katsayıları (Cronbach alfa), mesleki doyum: 0,90, tükenmişlik: 0,73 ve ikincil travmatik stres: 0,83 olarak belirlenmiştir.

- **Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (SBTÖ):** Folkman ve Lazarus'un Başa Çıkma Yolları Envanteri'nden yola çıkılarak oluşturulan, "kendine güvenli", "iyimser", "çaresiz", "boyun eğici" ve "sosyal desteğe başvurma" olmak üzere beş faktörden oluşan, alanyazındaki bulgularla tutarlı şekilde

"probleme dönük/etkili yollar" (kendine güvenli + iyimser + sosyal desteğe başvurma) ve "duygulara yönelik/etkisiz yollar" (çaresiz + boyun eğici) olarak isimlendirilen, iki boyutu ve 30 maddesi bulunan ölçektir (Şahin & Durak, 1995). Stresle Başaçıkma Tarzları Ölçeği'nin (SBTÖ) bu çalışma örnekleminde (n=106) elde edilen iç tutarlık katsayıları (Cronbach alfa) iyimser yaklaşım: 0,62, kendine güvenli yaklaşım: 0,82, çaresiz yaklaşım: 0,63, boyun eğici yaklaşım: 0,70, sosyal desteğe başvurma: 0,57 olarak bulunmuştur.

- **Kısa Semptom Envanteri (KSE):** Doksan maddeye sahip SCL-90 Semptom Belirleme Listesi (Derogatis, 1992) üzerine temellendirilen, kendi kendini değerlendirme çeşidinde ölçeklerin türlü özelliklerini üzerinde toplayan, SCL-90'ın dokuz faktörüne dağılmış 90 madde içinden, her faktörde en fazla yükü almış 53 madde seçilerek 5-10 dakikalık sürede uygulanabilen SCL-90 ile benzer yapılı, "hiç" ve "çok fazla" ifadelerinden oluşan, 0-4 değerleri ile derecelendirilmiş likert tipi üzerinden puanlanan Kısa Semptom Envanteri (KSE) oluşturulmuştur. KSE; "anksiyete", "depresyon", "olumsuz benlik", "somatizasyon" ve "hostilite" olmak üzere beş faktörden oluşmaktadır (Şahin & Durak, 1994). KSE'nin toplam puanının bu çalışmadaki iç tutarlık katsayısı (Cronbach alfa) 0,95 (n=106), alt ölçeklerin Cronbach alfa değerleri ise depresyon: 0,86, anksiyete: 0,84, olumsuz benlik: 0,81, somatizasyon: 0,73, hostilite: 0,75 olarak saptanmıştır.

2.3. Veri Analizi

2.3.1. Analiz planı

Araştırmanın yürütülebilmesi için Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Alt Etik Kurulu'ndan etik kurul onayı (24.09.2018 tarihli, 188 karar sayılı) alınmıştır. Yapılan başvurular sonucunda, örneklem grubundaki merkezler için kurum uygulama izinleri alınmıştır. Araştırmacı, 14 Aralık 2018 - 9 Nisan 2019 tarihleri aralığında toplam 110 katılımcıya Bilgilendirilmiş Onam Formu'nu sunmuştur. Toplam 106 adli görüşmeci, kendisine sunulan anket ve ölçek formlardaki soruları yanıtlayarak çalışmaya katılmıştır.

2.3.2. İşlem

Kişisel ve Mesleki Bilgi Formu'ndan elde edilen veriler, araştırmacı tarafından uygun paket programına girilmiş ve betimsel istatistik yöntemlerinden yararlanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde gruplar arasındaki farkın tespitinde bağımsız örneklem için t testi analizi, Mann Whitney U testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Kruskal Wallis testi, Tukey testi, Games-Howell testi, Dunn-Bonferroni testi uygulanmıştır. Ölçeklerden elde edilen puanların toplam puan halinde değil likert tipi halde tanımlaması yapılmıştır. Her üç ölçek için de kesme puanı belirlenmemiştir. Karşılaştırmalar, ortalamalar farkı üzerinden yapılmıştır.

3. Bulgular

3.1. Mesleki Doyum Düzeyinin Kişisel ve Mesleki Değişkenlere Göre Farkına İlişkin Bulgular

YÇYK-5'in mesleki doyum alt ölçeği puan ortalamasından alınabilecek en düşük puan 1, en yüksek puan 5 iken bu çalışmada katılımcıların (n=106) aldıkları puanlar 2 ile 5 arasında değişmekteydi. Mesleki doyum alt ölçeğinin ortalaması $3,90 \pm 0,61$ idi.

Tablo 2. Katılımcıların Mesleki Doyum Puanlarının Kişisel Değişkenlere Göre Farkı İçin Yapılan Analizlerin Sonuçları

Kişisel Değişkenler	n	$\bar{x} \pm ss$	t/U	F	p
Yaş*					
35 yaş ve altı	60	3,78 ± 0,64	-2,20		0,030
35 yaş üstü	46	4,04 ± 0,56			
Cinsiyet***					
Kadın	60	4,01 ± 0,61	996,5		0,014
Erkek	46	3,75 ± 0,60			
Medeni Hal*					
Evli	77	3,88 ± 0,59	-0,39		0,696
Bekâr	29	3,93 ± 0,69			
Eğitim Düzeyi***					
Lisans	82	3,94 ± 0,62	798,5		0,161
Yüksek Lisans	24	3,75 ± 0,60			
Yeterli Düzeyde Fiziksel Egzersiz**					
Evet	25	3,99 ± 0,56		1,69	0,189
Hayır	34	3,74 ± 0,66			
Kısmen	47	3,96 ± 0,60			
Düzenli ve Sağlıklı Beslenme**					
Evet	52	3,98 ± 0,57		0,97	0,381
Hayır	8	3,84 ± 0,90			
Kısmen	46	3,81 ± 0,61			
Kişisel Travmatik Yaşantı Geçmiş*					
Var	35	4,08 ± 0,54	2,21		0,029
Yok	70	3,81 ± 0,63			

*Bağımsız örneklem için t testi uygulanmıştır.

**Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

***Mann Whitney U analizi uygulanmıştır.

Tablo 2’de, 35 yaş üstü katılımcıların mesleki doyum puanının ($\bar{x}=4,04$), anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Cinsiyetler arasındaki fark incelendiğinde, kadınların mesleki doyum puanının ($\bar{x}=4,01$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Yürütülen görev haricinde kendisini aşırı düzeyde etkileyen stresli ya da travmatik bir yaşam olayı ya da olayları deneyimlemiş olan katılımcıların mesleki doyum puanının ($\bar{x}=4,08$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu göze çarpmaktadır ($p<0,05$). Katılımcıların mesleki doyum puanları arasında diğer değişkenler açısından anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($p<0,05$).

Tablo 3. Katılımcıların Mesleki Doyum Puanlarının Mesleki Değişkenlere Göre Farkı İçin Yapılan Analizlerin Sonuçları

Mesleki Değişkenler	n	$\bar{x} \pm ss$	t/U	F/x ²	p
Meslek**					
Çocuk Gelişimci	13	4,06 ± 0,59		1,80	0,152
Hemşire	18	4,01 ± 0,51			
Psikolog	34	3,70 ± 0,76			
Sosyal Çalışmacı	41	3,96 ± 0,50			
Meslekte Çalışma Süresi*					
10 yıl ve altı	53	3,76 ± 0,66	-2,29		0,024
10 yıl üstü	53	4,03 ± 0,53			
Adli Görüşmeci Çalışma Süresi**					
0-2 yıl	28	3,83 ± 0,70		0,24	0,786
2,01-5 yıl	54	3,91 ± 0,59			
5,01-8 yıl	24	3,94 ± 0,58			
Otuz Günlük Adli Görüşme Sayısı**					
10 ve altı	46	4,03 ± 0,58		2,11	0,127
11-20 arası	36	3,76 ± 0,56			

21 ve üstü	24	3,84 ± 0,72		
Toplam Adli Görüşme Sayısı****				
100 ve altı	28	3,95 ± 0,62	3,322	0,345
101-200 arası	26	3,88 ± 0,61		
201-400 arası	24	3,68 ± 0,66		
401 ve üstü	28	4,04 ± 0,56		
Çalışma Düzeni***				
Mesai+icap nöbet	41	3,87 ± 0,58	1234	0,522
Diğer	65	3,91 ± 0,64		
Ödenen Ücreti Yeterli Bulma***				
Evet	13	4,00 ± 0,66	528	0,460
Hayır	93	3,88 ± 0,61		
Vaka Tartışmalarında Bulunma***				
Evet	81	3,94 ± 0,62	845	0,212
Hayır	25	3,76 ± 0,57		
Önceki Travma Hizmeti*				
Var	70	3,97 ± 0,56	1,71	0,091
Yok	36	3,76 ± 0,69		

*Bağımsız örneklem için t testi uygulanmıştır.

**Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

***Mann Whitney U analizi uygulanmıştır.

****Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

Tablo 3'te, 10 yıl üstü çalışma süresi olan katılımcıların mesleki doyum puanlarının ($\bar{x}=4,03$) anlamlı şekilde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Katılımcıların mesleki doyum puanları arasında diğer değişkenler bakımından anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($p<0,05$).

3.2. Tükenmişlik Düzeyinin Kişisel ve Mesleki Değişkenlere Göre Farkına İlişkin Bulgular

YÇYK-5'in tükenmişlik alt ölçeği puan ortalamasından alınabilecek en düşük puan 1, en yüksek puan 5 iken bu çalışmada katılımcıların ($n=106$) aldıkları puanlar 1,40 ile 4,10 arasında değişmekteydi. Tükenmişlik alt ölçeğinin ortalaması $2,45 \pm 0,51$ olarak belirlenmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Tükenmişlik Puanlarının Kişisel Değişkenlere Göre Farkı İçin Yapılan Analizlerin Sonuçları

Kişisel Değişkenler	n	$\bar{x} \pm ss$	t/U	F	p
Yaş*					
35 yaş ve altı	60	2,54 ± 0,54	2,07		0,041
35 yaş üstü	46	2,34 ± 0,44			
Cinsiyet*					
Kadın	60	2,41 ± 0,47	-0,99		0,324
Erkek	46	2,51 ± 0,56			
Medeni Hal***					
Evli	77	2,45 ± 0,54	1048		0,626
Bekâr	29	2,47 ± 0,42			
Eğitim Düzeyi*					
Lisans	82	2,38 ± 0,43	-2,44		0,021
Yüksek Lisans	24	2,73 ± 0,66			
Yeterli Düzeyde Fiziksel Egzersiz**					
Evet	25	2,41 ± 0,52		8,29	0,000****
Hayır	34	2,72 ± 0,53			
Kısmen	47	2,29 ± 0,42			
Düzenli ve Sağlıklı Beslenme**					
Evet	52	2,32 ± 0,46		5,01	0,008****
Hayır	8	2,84 ± 0,65			
Kısmen	46	2,54 ± 0,49			

Kişisel Travmatik Yaşantı Geçmişi***				
Var	35	2,41 ± 0,51	1170	0,708
Yok	70	2,49 ± 0,51		

*Bağımsız örneklem için t testi uygulanmıştır.

**Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

***Mann Whitney U analizi uygulanmıştır.

****Tukey testi uygulanmıştır.

Tablo 4'te, 35 yaş üstü katılımcıların tükenmişlik puanının ($\bar{x}=2,34$) anlamlı şekilde daha düşük olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Yüksek lisans mezunu olan katılımcıların tükenmişlik puanının ($\bar{x}=2,73$) lisans mezunu olan katılımcılardan ($\bar{x}=2,38$) anlamlı şekilde daha yüksek olduğu göze çarpmaktadır ($p<0,05$). Yapılan analize göre, tükenmişlik düzeyi ve yeterli düzeyde fiziksel egzersizde bulunma durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,001$). Tükenmişlik düzeyleri arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesinde, varyansların homojen dağılmış olması sebebi ile Post Hoc testlerinden Tukey testi uygulanmış, farklılığın kaynağı (Evet-Hayır) - (Hayır-Kısmen) şeklinde bulunmuştur. Yeterli düzeyde fiziksel egzersizde bulunmayan katılımcıların tükenmişlik puanının ($\bar{x}=2,72$), yeterli düzeyde fiziksel egzersizde bulunan katılımcıların tükenmişlik puanından ($\bar{x}=2,41$) anlamlı düzeyde ($p=0,042$) yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Yeterli düzeyde fiziksel egzersizde bulunmayan katılımcıların tükenmişlik puanının ($\bar{x}=2,72$), kısmen yeterli düzeyde fiziksel egzersizde bulunan katılımcıların tükenmişlik puanından ($\bar{x}=2,29$) anlamlı düzeyde ($p=0,000$) yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0,001$). Tükenmişlik düzeyi ile düzenli ve sağlıklı beslenme durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,01$). Tükenmişlik düzeyleri arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesinde yapılan Tukey testine göre farklılığın yönü (Evet-Hayır) şeklinde bulunmuştur. Düzenli ve sağlıklı beslenmeyen katılımcıların tükenmişlik puanının ($\bar{x}=2,84$), düzenli ve sağlıklı beslenen katılımcıların tükenmişlik puanından ($\bar{x}=2,32$) anlamlı düzeyde ($p=0,019$) yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmasa da yürüttüğü görev haricinde kendisini aşırı düzeyde etkileyen stresli ya da travmatik bir yaşam olayı ya da olayları deneyimlemiş olan katılımcıların tükenmişlik puanının ($\bar{x}=2,41$), deneyimlememiş olan katılımcılara göre ($\bar{x}=2,49$) daha düşük olduğu bulunmuştur. Katılımcıların tükenmişlik puanları arasında diğer değişkenler bakımından anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($p<0,05$).

Tablo 5. Katılımcıların Tükenmişlik Puanlarının Mesleki Değişkenlere Göre Farkı İçin Yapılan Analizlerin Sonuçları

Mesleki Değişkenler	n	$\bar{x} \pm ss$	t/U	F/x ²	p
Meslek**					
Çocuk Gelişimci	13	2,32 ± 0,35		0,97	0,411
Hemşire	18	2,34 ± 0,51			
Psikolog	34	2,55 ± 0,62			
Sosyal Çalışmacı	41	2,47 ± 0,45			
Meslekte Çalışma Süresi*					
10 yıl ve altı	53	2,53 ± 0,55	1,45		0,149
10 yıl üstü	53	2,38 ± 0,47			
Adli Görüşmeci Çalışma Süresi****					
0-2 yıl	28	2,40 ± 0,43		0,313	0,855
2,01-5 yıl	54	2,46 ± 0,56			
5,01-8 yıl	24	2,51 ± 0,48			
Otuz Günlük Adli Görüşme Sayısı**					
10 ve altı	46	2,32 ± 0,52		3,88	0,024*****
11-20 arası	36	2,49 ± 0,41			
21 ve üstü	24	2,66 ± 0,57			
Toplam Adli Görüşme Sayısı****					
100 ve altı	28	2,32 ± 0,42		4,566	0,206
101-200 arası	26	2,37 ± 0,54			

Adli Görüşmecilerin İkincil Travmatik Stres, Tükenmişlik ve Mesleki Doyum Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi

201-400 arası	24	2,57 ± 0,46		
401 ve üstü	28	2,56 ± 0,58		
Çalışma Düzeni*				
Mesai+icap nöbet	41	2,48 ± 0,50	0,45	0,654
Diğer	65	2,44 ± 0,52		
Ödenen Ücreti Yeterli Bulma***				
Evet	13	2,41 ± 0,41	582	0,828
Hayır	93	2,46 ± 0,52		
Vaka Tartışmalarında Bulunma*				
Evet	81	2,37 ± 0,44	-3,24	0,002
Hayır	25	2,73 ± 0,63		
Önceki Travma Hizmeti*				
Var	70	2,47 ± 0,54	0,35	0,729
Yok	36	2,43 ± 0,45		

*Bağımsız örneklem için t testi uygulanmıştır.

**Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

***Mann Whitney U analizi uygulanmıştır.

****Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

*****Tukey testi uygulanmıştır.

Tablo 5'e göre, tükenmişlik düzeyi ve son 30 günde yürütülen adli görüşme sayısı arasında istatistiksel yönden anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Tükenmişlik düzeyleri arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesinde yapılan Tukey testi sonucuna göre farklılığın kaynağı (21 ve üstü) - (10 ve altı) şeklinde bulunmuştur. Son 30 günde 21 ve üstü sayıda adli görüşme yürütmüş olan katılımcıların tükenmişlik puanının ($\bar{x}=2,66$), son 30 günde 10 ve altı sayıda adli görüşme yürütmüş olan katılımcıların tükenmişlik puanından ($\bar{x}=2,32$) anlamlı düzeyde ($p=0,021$) yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). En yüksek tükenmişlik puanına ($\bar{x}=2,57$) sahip olan grup, toplamda 201-400 arası sayıda adli görüşme yürütmüş olan katılımcılardır. Bu grubu, 401 ve üstü sayıda adli görüşme yürütmüş olan katılımcılar ($\bar{x}=2,56$), 101 ve 200 arası sayıda adli görüşme yürütmüş olan katılımcılar ($\bar{x}=2,37$) ile 100 ve altı sayıda adli görüşme yürütmüş olan katılımcılar ($\bar{x}=2,32$) izlemiştir. Vaka tartışmalarında bulunan katılımcıların tükenmişlik puanının ($\bar{x}=2,37$) daha düşük olduğu belirlenmiştir ($p<0,01$). Katılımcıların tükenmişlik puanları arasında diğer değişkenler bakımından anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($p<0,05$).

3.3. İkincil Travmatik Stres Düzeyinin Kişisel ve Mesleki Değişkenlere Göre Farkına İlişkin Bulgular

YÇYK-5'in ikincil travmatik stres alt ölçeği puan ortalamasından alınabilecek en düşük puan 1, en yüksek puan 5 iken bu çalışmada katılımcıların ($n=106$) aldıkları puanlar 1,10 ile 4,30 arasında değişmekteydi. İkincil travmatik stres alt ölçeğinin ortalaması $2,26 \pm 0,61$ olarak belirlenmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların İkincil Travmatik Stres Puanlarının Kişisel Değişkenlere Göre Farkı İçin Yapılan Analizlerin Sonuçları

Kişisel Değişkenler	n	$\bar{x} \pm ss$	t/U	F	p
Yaş*					
35 yaş ve altı	60	2,32 ± 0,60	1,12		0,268
35 yaş üstü	46	2,19 ± 0,62			
Cinsiyet***					
Kadın	60	2,27 ± 0,60	1333,5		0,767
Erkek	46	2,25 ± 0,62			
Medeni Hal***					
Evli	77	2,25 ± 0,62	1013		0,462
Bekâr	29	2,30 ± 0,59			
Eğitim Düzeyi*					
Lisans	82	2,22 ± 0,59	-1,33		0,186
Yüksek Lisans	24	2,41 ± 0,64			

Yeterli Düzeyde Fiziksel Egzersiz**				
Evet	25	2,16 ± 0,43	4,70	0,011****
Hayır	34	2,52 ± 0,62		
Kısmen	47	2,13 ± 0,63		
Düzenli ve Sağlıklı Beslenme**				
Evet	52	2,12 ± 0,49	3,88	0,024****
Hayır	8	2,68 ± 0,77		
Kısmen	46	2,35 ± 0,66		
Kişisel Travmatik Yaşantı Geçmişi***				
Var	35	2,38 ± 0,59	997	0,121
Yok	70	2,22 ± 0,60		

*Bağımsız örneklem için t testi uygulanmıştır.

**Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

***Mann Whitney U analizi uygulanmıştır.

****Tukey testi uygulanmıştır.

Tablo 6'da, katılımcıların ikincil travmatik stres düzeylerinin, yeterli düzeyde fiziksel egzersizde bulunma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını test etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucuna göre, ikincil travmatik stres düzeyi ve yeterli düzeyde fiziksel egzersizde bulunma durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı farklılık bulunmuş ($p < 0,05$), farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için yapılan Post Hoc testi sonucuna göre, gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık saptanmadığından ilişkinin yönü belirlenmemiştir ($p < 0,05$).

Katılımcıların ikincil travmatik stres düzeylerinin düzenli ve sağlıklı beslenme durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını test etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucuna göre, ikincil travmatik stres düzeyi ile düzenli ve sağlıklı beslenme durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı farklılık bulunmuş ($p < 0,05$), farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için yapılan Post Hoc testi sonucuna göre, farklılığın kaynağı (Evet-Hayır) şeklinde bulunmuştur. Düzenli ve sağlıklı beslenmeyen katılımcıların ikincil travmatik stres puanı ($\bar{x}=2,68$), düzenli ve sağlıklı beslenen katılımcıların ikincil travmatik stres düzeyi puanından ($\bar{x}=2,12$) anlamlı düzeyde ($p=0,041$) yüksektir ($p < 0,05$). Katılımcıların ikincil travmatik stres puanları arasında diğer değişkenler bakımından anlamlı bir fark belirlenmemiştir ($p < 0,05$).

Tablo 7. Katılımcıların İkincil Travmatik Stres Puanlarının Mesleki Değişkenlere Göre Farkı İçin Yapılan Analizlerin Sonuçları

Mesleki Değişkenler	n	$\bar{x} \pm ss$	t/U	F/ χ^2	p
Meslek****					
Çocuk Gelişimci	13	2,38 ± 0,35		1,341	0,719
Hemşire	18	2,36 ± 0,51			
Psikolog	34	2,21 ± 0,62			
Sosyal Çalışmacı	41	2,23 ± 0,45			
Meslekte Çalışma Süresi*					
10 yıl ve altı	53	2,29 ± 0,63	0,51		0,612
10 yıl üstü	53	2,23 ± 0,58			
Adli Görüşmeci Çalışma Süresi**					
0-2 yıl	28	2,01 ± 0,47		4,10	0,019*****
2,01-5 yıl	54	2,40 ± 0,66			
5,01-8 yıl	24	2,26 ± 0,55			
Otuz Günlük Adli Görüşme Sayısı**					
10 ve altı	46	2,22 ± 0,60		1,16	0,316
11-20 arası	36	2,21 ± 0,49			
21 ve üstü	24	2,43 ± 0,76			
Toplam Adli Görüşme Sayısı**					
100 ve altı	28	2,15 ± 0,57		0,85	0,468
101-200 arası	26	2,22 ± 0,59			

201-400 arası	24	2,28 ± 0,54		
401 ve üstü	28	2,40 ± 0,71		
Çalışma Düzeni*				
Mesai+icap nöbet	41	2,28 ± 0,62	0,25	0,804
Diğer	65	2,25 ± 0,60		
Ödenen Ücreti Yeterli Bulma*				
Evet	13	2,37 ± 0,70	0,67	0,507
Hayır	93	2,25 ± 0,59		
Vaka Tartışmalarında Bulunma*				
Evet	81	2,22 ± 0,57	-1,21	0,229
Hayır	25	2,39 ± 0,71		
Önceki Travma Hizmeti***				
Var	70	2,31 ± 0,60	1142	0,430
Yok	36	2,18 ± 0,61		

*Bağımsız örneklem için t testi uygulanmıştır.

**Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

***Mann Whitney U analizi uygulanmıştır.

****Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

*****Games-Howell testi uygulanmıştır.

Tablo 7’de görüldüğü üzere ikincil travmatik stres düzeyi ve adli görüşmeci olarak çalışma süresi arasında istatistiksel yönden anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). İkincil travmatik stres düzeyleri arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesinde, varyanslar homojen dağılmadığı için Games-Howell testi uygulanmıştır. Yapılan Post Hoc testi sonucuna göre, farklılığın kaynağı (2,01-5 yıl) - (0-2 yıl) şeklinde bulunmuştur. 2,01-5 yıl süreleri aralığında adli görüşmeci olarak görevde bulunmuş olan katılımcıların ikincil travmatik stres puanı ($\bar{x}=2,40$), 0-2 yıl süreleri aralığında görevde bulunmuş olan katılımcıların puanından ($\bar{x}=2,01$) anlamlı düzeyde ($p=0,007$) yüksektir ($p<0,01$). Katılımcıların ikincil travmatik stres puanları arasında diğer değişkenler bakımından anlamlı bir fark belirlenmemiştir ($p<0,05$).

3.4. Stresle Etkili Başaçıkma Tarzı Kullanma Düzeyinin Kişisel ve Mesleki Değişkenlere Göre Farkına İlişkin Bulgular

SBTÖ’nün stresle etkili başaçıkma tarzı alt ölçeği puan ortalamasından alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puan 3 iken bu çalışmada katılımcıların ($n=106$) aldıkları puanlar 1,06 ile 2,85 arasında değişmekteydi. Stresle etkili başaçıkma tarzı alt ölçeğinin ortalaması $2,01 \pm 0,34$ olarak belirlenmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların Stresle Etkili Başaçıkma Tarzı Puanlarının Kişisel Değişkenlere Göre Farkı İçin Yapılan Analizlerin Sonuçları

Kişisel Değişkenler	n	$\bar{x} \pm ss$	t	F	p
Yaş*					
35 yaş ve altı	60	1,97 ± 0,33	-1,27		0,207
35 yaş üstü	46	2,05 ± 0,36			
Cinsiyet*					
Kadın	60	2,07 ± 0,30	2,05		0,043
Erkek	46	1,93 ± 0,38			
Medeni Hal*					
Evli	77	1,97 ± 0,35	-1,60		0,114
Bekâr	29	2,09 ± 0,31			
Eğitim Düzeyi*					
Lisans	82	2,03 ± 0,34	1,57		0,119
Yüksek Lisans	24	1,91 ± 0,33			
Yeterli Düzeyde Fiziksel Egzersiz**					
Evet	25	1,98 ± 0,39		0,08	0,928
Hayır	34	2,02 ± 0,30			

Kısmen	47	2,01 ± 0,35		
Düzenli ve Sağlıklı Beslenme**				
Evet	52	1,99 ± 0,38	0,64	0,529
Hayır	8	2,14 ± 0,36		
Kısmen	46	2,00 ± 0,29		
Kişisel Travmatik Yaşantı Geçmiş*				
Var	35	2,05 ± 0,35	0,79	0,434
Yok	70	1,99 ± 0,34		

*Bağımsız örneklem için t testi uygulanmıştır.

**Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

Tablo 8'e göre, kadın katılımcıların stresle etkili başa çıkma tarzı puanının ($\bar{x}=2,07$) anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Katılımcıların stresle etkili başa çıkma tarzı puanları arasında diğer değişkenler bakımından anlamlı bir fark belirlenmemiştir ($p<0,05$).

Tablo 9. Katılımcıların Stresle Etkili Başa Çıkma Tarzı Puanlarının Mesleki Değişkenlere Göre Farkı İçin Yapılan Analizlerin Sonuçları

Mesleki Değişkenler	n	$\bar{x} \pm ss$	t/U	F/x ²	p
Meslek**					
Çocuk Gelişimci	13	2,08 ± 0,35		0,66	0,577
Hemşire	18	2,08 ± 0,35			
Psikolog	34	1,97 ± 0,39			
Sosyal Çalışmacı	41	1,99 ± 0,30			
Meslekte Çalışma Süresi*					
10 yıl ve altı	53	2,01 ± 0,33	0,11		0,915
10 yıl üstü	53	2,00 ± 0,36			
Adli Görüşmeci Çalışma Süresi**					
0-2 yıl	28	2,05 ± 0,33		0,364	0,696
2,01-5 yıl	54	1,99 ± 0,33			
5,01-8 yıl	24	1,99 ± 0,39			
Otuz Günlük Adli Görüşme Sayısı****					
10 ve altı	46	2,04 ± 0,37		0,060	0,970
11-20 arası	36	1,99 ± 0,32			
21 ve üstü	24	1,96 ± 0,32			
Toplam Adli Görüşme Sayısı****					
100 ve altı	28	2,00 ± 0,37		1,810	0,613
101-200 arası	26	2,01 ± 0,34			
201-400 arası	24	1,96 ± 0,39			
401 ve üstü	28	2,05 ± 0,27			
Çalışma Düzeni***					
Mesai+icap nöbet	41	1,97 ± 0,33	1058,5		0,075
Diğer	65	2,03 ± 0,35			
Ödenen Ücreti Yeterli Bulma*					
Evet	13	2,12 ± 0,44	0,99		0,341
Hayır	93	1,99 ± 0,33			
Vaka Tartışmalarında Bulunma***					
Evet	81	2,04 ± 0,34	844,5		0,211
Hayır	25	1,91 ± 0,32			
Önceki Travma Hizmeti*					
Var	70	2,02 ± 0,36	0,67		0,507
Yok	36	1,98 ± 0,30			

*Bağımsız örneklem için t testi uygulanmıştır.

**Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

***Mann Whitney U analizi uygulanmıştır.

****Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

Tablo 9'a göre, katılımcıların stresli etkili başa çıkma tarzı puanları arasında incelenen değişkenler açısından anlamlı bir fark belirlenmemiştir ($p<0,05$).

3.5. Stresle Etkisiz Başaçıkma Tarzı Kullanma Düzeyinin Kişisel ve Mesleki Değişkenlere Göre Farkına İlişkin Bulgular

SBTÖ'nün stresle etkisiz başaçıkma tarzı alt ölçeği puan ortalamasından alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puan 3 iken bu çalışmada katılımcıların (n=106) aldıkları puanlar 0 ile 1,75 arasında değişmekteydi. Stresle etkisiz başaçıkma tarzı alt ölçeğinin ortalaması $0,84 \pm 0,36$ olarak belirlenmiştir

Tablo 10. Katılımcıların Stresle Etkisiz Başaçıkma Tarzı Puanlarının Kişisel Değişkenlere Göre Farkı İçin Yapılan Analizlerin Sonuçları

Kişisel Değişkenler	n	$\bar{x} \pm ss$	t/U	F/x ²	p
Yaş*					
35 yaş ve altı	60	0,85 ± 0,33	0,45		0,651
35 yaş üstü	46	0,82 ± 0,40			
Cinsiyet*					
Kadın	60	0,80 ± 0,35	-1,21		0,228
Erkek	46	0,89 ± 0,37			
Medeni Hal***					
Evli	77	0,84 ± 0,36	1028		0,530
Bekâr	29	0,82 ± 0,37			
Eğitim Düzeyi***					
Lisans	82	0,83 ± 0,37	947		0,780
Yüksek Lisans	24	0,86 ± 0,33			
Yeterli Düzeyde Fiziksel Egzersiz**					
Evet	25	0,81 ± 0,41		0,09	0,913
Hayır	34	0,84 ± 0,33			
Kısmen	47	0,85 ± 0,36			
Düzenli ve Sağlıklı Beslenme****					
Evet	52	0,79 ± 0,41		3,549	0,170
Hayır	8	0,78 ± 0,28			
Kısmen	46	0,90 ± 0,31			
Kişisel Travmatik Yaşantı Geçmişi***					
Var	35	0,79 ± 0,34	1158		0,649
Yok	70	0,85 ± 0,37			

*Bağımsız örneklem için t testi uygulanmıştır.

**Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

***Mann Whitney U analizi uygulanmıştır.

****Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

Tablo 10 ışığında, katılımcıların stresle etkisiz başaçıkma tarzı puanları arasında yukarıdaki değişkenler bakımından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p < 0,05$).

Tablo 11. Katılımcıların Stresle Etkisiz Başaçıkma Tarzı Puanlarının Mesleki Değişkenlere Göre Farkı İçin Yapılan Analizlerin Sonuçları

Mesleki Değişkenler	n	$\bar{x} \pm ss$	t	F/x ²	p
Meslek**					
Çocuk Gelişimci	13	0,85 ± 0,37		0,60	0,618
Hemşire	18	0,76 ± 0,35			
Psikolog	34	0,81 ± 0,37			
Sosyal Çalışmacı	41	0,89 ± 0,36			
Meslekte Çalışma Süresi*					
10 yıl ve altı	53	0,84 ± 0,35	0,05		0,961
10 yıl üstü	53	0,84 ± 0,38			
Adli Görüşmeci Çalışma Süresi***					
0-2 yıl	28	0,75 ± 0,37		4,984	0,083
2,01-5 yıl	54	0,91 ± 0,37			
5,01-8 yıl	24	0,78 ± 0,32			

Otuz Günlük Adli Görüşme Sayısı**				
10 ve altı	46	0,79 ± 0,38		0,506
11-20 arası	36	0,86 ± 0,37		
21 ve üstü	24	0,89 ± 0,30	0,69	
Toplam Adli Görüşme Sayısı***				
100 ve altı	28	0,79 ± 0,37		0,654
101-200 arası	26	0,90 ± 0,43	1,626	
201-400 arası	24	0,86 ± 0,34		
401 ve üstü	28	0,82 ± 0,30		
Çalışma Düzeni*				
Mesai+icap nöbet	41	0,85 ± 0,33	0,19	0,847
Diğer	65	0,83 ± 0,38		
Ödenen Ücreti Yeterli Bulma*				
Evet	13	0,75 ± 0,30	-0,89	0,375
Hayır	93	0,85 ± 0,37		
Vaka Tartışmalarında Bulunma*				
Evet	81	0,81 ± 0,35	-1,59	0,116
Hayır	25	0,94 ± 0,38		
Önceki Travma Hizmeti*				
Var	70	0,82 ± 0,36	-0,55	0,582
Yok	36	0,86 ± 0,37		

*Bağımsız örneklem için t testi uygulanmıştır.

**Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

***Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

Tablo 11'e göre katılımcıların stresli etkisiz başaşağılama tarzı puanları arasında incelenen değişkenler açısından anlamlı bir fark belirlenmemiştir ($p < 0,05$).

3.6. Psikolojik Belirti Düzeyinin Kişisel ve Mesleki Değişkenlere Göre Farkına İlişkin Bulgular

KSE'nin beş alt ölçeğinin toplamından oluşan psikolojik belirti düzeyi puan ortalamasından alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puan 4 iken bu çalışmada katılımcıların ($n=106$) aldıkları puanlar 0 ile 1,71 arasında değişmekteydi. Kısa Semptom Envanteri'nin toplam puanını yansıtan psikolojik belirti düzeyi puan ortalaması $0,55 \pm 0,39$ olarak belirlenmiştir.

Tablo 12. Katılımcıların Psikolojik Belirti Düzeyi Puanlarının Kişisel Değişkenlere Göre Farkı İçin Yapılan Analizlerin Sonuçları

Kişisel Değişkenler	n	$\bar{x} \pm ss$	U	χ^2	p
Yaş*					
35 yaş ve altı	60	0,63 ± 0,40	915		0,003
35 yaş üstü	46	0,45 ± 0,36			
Cinsiyet*					
Kadın	60	0,48 ± 0,30	1133		0,115
Erkek	46	0,65 ± 0,48			
Medeni Hal*					
Evli	77	0,56 ± 0,40	1057		0,673
Bekâr	29	0,53 ± 0,39			
Eğitim Düzeyi*					
Lisans	82	0,52 ± 0,37	827		0,236
Yüksek Lisans	24	0,65 ± 0,46			
Yeterli Düzeyde Fiziksel Egzersiz**					
Evet	25	0,51 ± 0,39		6,872	0,032***
Hayır	34	0,68 ± 0,40			
Kısmen	47	0,48 ± 0,38			
Düzenli ve Sağlıklı Beslenme**					
Evet	52	0,51 ± 0,42		2,786	0,248
Hayır	8	0,74 ± 0,55			

Kısmen	46	0,56 ± 0,33		
Kişisel Travmatik Yaşantı Geçmişi*				
Var	35	0,62 ± 0,41	1061	0,265
Yok	70	0,52 ± 0,39		

*Mann Whitney U analizi uygulanmıştır.

**Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

***Dunn-Bonferroni testi uygulanmıştır.

Tablo 12'ye göre, 35 yaş üstü katılımcıların psikolojik belirti düzeyi puanının ($\bar{x}=0,45$) anlamlı şekilde daha düşük olduğu görülmektedir ($p<0,01$). Yapılan analize göre, psikolojik belirti düzeyi ve yeterli düzeyde fiziksel egzersizde bulunma durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Psikolojik belirti düzeyleri arasındaki farkın kaynağını tespit etmek için Dunn-Bonferroni testi uygulanmış, farklılığın kaynağı (Kısmen-Hayır) şeklinde bulunmuştur. Yeterli düzeyde fiziksel egzersizde bulunmayan katılımcıların psikolojik belirti düzeyi puanının ($\bar{x}=0,68$), kısmen yeterli düzeyde fiziksel egzersizde bulunan katılımcıların psikolojik belirti düzeyi puanından ($\bar{x}=0,48$) anlamlı düzeyde ($p=0,039$) yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Katılımcıların psikolojik belirti düzeyi puanları arasında diğer değişkenler bakımından anlamlı bir fark belirlenmemiştir ($p<0,05$).

Tablo 13. Katılımcıların Psikolojik Belirti Düzeyi Puanlarının Mesleki Değişkenlere Göre Farkı İçin Yapılan Analizlerin Sonuçları

Mesleki Değişkenler	n	$\bar{x} \pm ss$	U	χ^2	p
Meslek**					
Çocuk Gelişimci	13	0,44 ± 0,35		4,668	0,198
Hemşire	18	0,48 ± 0,37			
Psikolog	34	0,54 ± 0,44			
Sosyal Çalışmacı	41	0,63 ± 0,38			
Meslekte Çalışma Süresi*					
10 yıl ve altı	53	0,59 ± 0,41	1230,5		0,272
10 yıl üstü	53	0,52 ± 0,38			
Adli Görüşmeci Çalışma Süresi**					
0-2 yıl	28	0,48 ± 0,37		1,933	0,380
2,01-5 yıl	54	0,61 ± 0,42			
5,01-8 yıl	24	0,50 ± 0,34			
Otuz Günlük Adli Görüşme Sayısı**					
10 ve altı	46	0,52 ± 0,36		2,225	0,329
11-20 arası	36	0,50 ± 0,36			
21 ve üstü	24	0,69 ± 0,49			
Toplam Adli Görüşme Sayısı**					
100 ve altı	28	0,43 ± 0,35		4,339	0,227
101-200 arası	26	0,55 ± 0,32			
201-400 arası	24	0,62 ± 0,47			
401 ve üstü	28	0,61 ± 0,42			
Çalışma Düzeni*					
Mesai+icap nöbet	41	0,55 ± 0,32	1225		0,486
Diğer	65	0,56 ± 0,44			
Ödenen Ücreti Yeterli Bulma*					
Evet	13	0,51 ± 0,35	571,5		0,751
Hayır	93	0,56 ± 0,40			
Vaka Tartışmalarında Bulunma*					
Evet	81	0,52 ± 0,35	837		0,192
Hayır	25	0,67 ± 0,49			
Önceki Travma Hizmeti*					
Var	70	0,57 ± 0,42	1214,5		0,761

Yok	36	0,52 ± 0,34
-----	----	-------------

*Mann Whitney U analizi uygulanmıştır.

**Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

Tablo 13'e göre katılımcıların psikolojik belirti düzeyi puanları arasında incelenen değişkenler bakımından anlamlı bir fark belirlenmemiştir ($p < 0,05$).

4. Tartışma

Yapılan analizler sonucunda; kadınların, 35 yaş üstü katılımcıların, kişisel travmatik yaşantı geçmişi olanların ve 10 yıl üstü çalışma süresine sahip olanların mesleki doyum oranının daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Sevimli ve İşcan (2005) ve Ünal, Karlıdağ ve Yoloğlu'nun (2001) çalışmalarında yaş arttıkça iş doyumunun da arttığı belirlenmiş, bu durum görevde bilgi ve tecrübenin çoğalmasından dolayı kariyerde yükselmenin mesleki yeterlilik duygusunu artırarak daha çok otonom davranabilmeye olanak vermesi olarak yorumlanmıştır (Ünal vd., 2001). Bu araştırma katılımcıları için de artan yaşın, bu sebeplerden dolayı mesleki doyum düzeyini artırmış olduğu değerlendirilmiştir. Bu çalışmada, kadın katılımcıların mesleki doyum düzeylerinin erkek katılımcılardan yüksek oluşu; hizmet sunulan grubun çocuk olması, kadınların annelik rolünden ötürü anaç özelliklere sahip olabilmesi ve çocuk mağdura yardım sağlamalarıyla açıklanabilir. Bu bulgular ile alanyazında farklı örneklerle yürütülen çalışmaların birbirini destekler nitelikte olmadığı (Atan & Tekingündüz, 2014; Brady, 2017; Nur, 2011; Piyal, Çelen, Şahin & Piyal, 2000) görülmüştür. Meslekte çalışma süresi arttıkça mesleki doyumun artması; yıllar geçtikçe bireyin mesleğini daha iyi tanıması, işine daha hâkim olması, kendini mesleki yönden geliştirme olanakları bulabilmesi ve dolayısıyla kendisini daha yeterli ve yetkin hissetmesi ile açıklanabilir. İlgili yazındaki bazı çalışmalarda da (Akgöz vd., 2005; Nur, 2011) bu sonuçla tutarlı olarak hizmet süresinin artması ile mesleki doyumun arttığı bulunmuştur. Travmanın olumsuz etkilerini tecrübe etmiş bir adli görüşmecinin kırılmalı bir grubun travmasının açığa çıkarılmasına destek sağlaması; travmatik yaşantıların üstesinden gelebilme, başarıya duygusu yaşama ve böylece mesleki doyum düzeyinin artmasına katkıda bulunuyor olabilir. Bu araştırmanın bulguları ile tutarlı olmayan şekilde Brady'nin (2017) güvenlik güçleriyle yürüttüğü araştırmasında, katılımcıların travma öyküsüne sahip olma durumu, mesleki doyumla anlamlı düzeyde ilişkili bulunmamıştır.

Yapılan analizler sonucunda ikincil travmatik stres, tükenmişlik ve psikolojik belirti düzeyi ile yeterli düzeyde fiziksel egzersizde bulunma durumu arasında anlamlı farklılık olduğu; ikincil travmatik stres ve tükenmişlik düzeyinin düzenli ve sağlıklı beslenme durumuna göre anlamlı şekilde farklılaştığı, düzenli ve sağlıklı beslenmeyen katılımcıların ikincil travmatik stres ve tükenmişlik düzeyinin, düzenli ve sağlıklı beslenen katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Katılımcılardan, düzenli ve sağlıklı beslendiğini belirtenlerin sayısının sekiz kişi olduğu göz önüne alındığında anlamlı farklılığın, örneklem eşitsizliğinden kaynaklanmış olabileceği dikkate alınmalıdır. Adli görüşmecilerin düzenli ve sağlıklı beslenmesi ve yeterli düzeyde fiziksel egzersizde bulunmasını sağlamada farkındalık kazandırılmasının yararlı olacağı düşünülmüştür. Salston ve Figley (2003) tarafından düzenli ve sağlıklı beslenmenin, olumsuz etkiye karşı profesyonellerin alabilecekleri tedbirlerden biri olduğu, başkaca araştırmacılar (Saakvitne, 2002; Killian, 2008) tarafından da sosyal desteğe sahip olma, yeterli düzeyde fiziksel egzersizde bulunma ve gevşeme egzersizleri ile bireysel etkinliklerin önemi vurgulanmıştır. Smart ve arkadaşlarının (2014) yürüttüğü çalışmada da egzersiz yapan hemşire katılımcıların ikincil travmatik stres ve tükenmişlik düzeyinin daha düşük olduğu raporlanmıştır.

Yapılan analize göre, 2,01-5 yıl süreleri aralığında adli görüşmeci olarak çalışmış katılımcıların ikincil travmatik stres düzeyinin, 0-2 yıl süreleri aralığında bu görevde bulunmuş katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada ikincil travmatik stres puanlarının meslekte çalışma süresi gruplarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ancak adli görüşmeci olarak çalışma süresi gruplarına göre anlamlı farklılaştığı bulunmuştur. Bu bulgularla tutarlı olarak bazı

**Adli Görüşmecilerin İkincil Travmatik Stres, Tükenmişlik ve Mesleki Doyum
Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi**

çalışmalarda (Kâhil, 2016; Pak, Özcan & İçağasioğlu, 2017; Tansel, Tunç & Gündoğdu, 2015) ikincil travmatik stresle tecrübe yılı arasında ilişki olduğu belirlenmiş, bazı çalışmalarda (Baird & Jenkins, 2003; Birinci & Erden, 2016; Büyükbodur, 2018; Çakıroğlu, 2018; Erdener, 2019; Gürdil, 2014; Perron & Hiltz, 2006; Yeşil, 2010) ise anlamlı düzeyde ilişki olmadığı belirlenmiştir.

Yapılan analizler sonucunda, yüksek lisans mezunu katılımcıların lisans mezunu katılımcılardan, 35 yaş ve altı katılımcıların 35 yaş üstü katılımcılardan, vaka tartışmalarında bulunmayan katılımcıların vaka tartışmalarında bulunan katılımcılardan, son 30 günde 21 ve üstü sayıda adli görüşme yürütmüş olan katılımcıların son 30 günde 10 ve altı sayıda adli görüşme yürütmüş olan katılımcılardan anlamlı şekilde daha yüksek tükenmişlik düzeyine sahip olduğu bulunmuştur. Eğitim düzeyi daha yüksek olan katılımcıların görev aldığı kurumlardaki çalışma şartlarına yönelik beklentilerinin de yüksek olduğu ve bu beklentilerin karşılanamamış olmasından dolayı daha yüksek düzeyde tükenmişlik yaşadıkları şeklinde yorumlanabilir. Alanyazındaki önceki çalışmaların bazılarının (Demirci-Aygün, 2019; Tümkaya, 2016; Yeşil, Aker & Sezgin, 2009) bu bulgularla tutarlı olduğu görülmektedir. Adli görüşmecilerde artan yaşın tükenmişliğe karşı koruyucu olduğu bulgusu, adli görüşmecilerin tükenmişliğine karşı sunulacak hizmetlerin öncelik ve yoğunluğunun yaş gruplarına göre şekillendirilebileceğini göstermektedir. Son 30 günde yürütülen adli görüşme sayısı, katılımcıların aylık iş yükü şeklinde değerlendirilebilir. Taycan, Erdoğan ve Çelik'in (2013) hekim katılımcılarla yürüttüğü çalışmada, hizmet verilen günlük hasta sayısının tükenmişliği yordadığı belirlenmiş; Perron ve Hiltz'in (2006) çalışmasında ise adli görüşmeci katılımcıların istihdam süresinin uzunluğu veya yürütülen adli görüşme sayısı, ikincil travma ve tükenmişlikle güçlü bir ilişki göstermemiştir. Adli görüşmecilerin çalışma arkadaşları veya süpervizörleriyle vaka tartışmasında bulunma durumu, işyerinden algılanan sosyal destek şeklinde düşünülebilir. Sosyal destek, travmatik olaylara dair tanımları farklılaştırıp tampon görevi göstererek ruh sağlığı üzerinde koruyucu işlev göstermektedir (Demirci-Aygün, 2019). İlgili yazında adli görüşmecilerin tükenmişlik düzeyi ile vaka tartışmalarında bulunma değişkeni arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmaya rastlanılmamıştır.

Yapılan analize göre, kadın adli görüşmecilerin stresle etkili başa çıkma tarzı (problem odaklı) puanının anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, kadın adli görüşmecilerin erkek adli görüşmecilere kıyasla stresle başa çıkmada etkili yöntemleri daha fazla kullanabildiğini göstermiştir. Yine bu çalışma ışığında, 35 yaş üstü katılımcıların psikolojik belirti düzeyi anlamlı şekilde daha düşük bulunmuştur. Çocukla adli görüşmecilerin artan yaşlarının hem mesleki tükenmişlik hem de psikolojik belirti düzeyi için koruyucu olduğu bu çalışmanın dikkat çekici çıktılarından birisi olmuştur. Bu sonuçla uyumlu olmayan şekilde Manga'nın (2019) travma mağdurları ile görev alanlarla yürüttüğü çalışmada, 46 yaş ve üzerinde olan katılımcıların sürekli kaygı puanlarının, 35 yaş ve altında olanlardan anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur.

4.1. Çıkarımlar ve Gelecekteki Çalışmalar

Ülkemizde Çocuk İzlem Merkezlerini yaygınlaştırma çalışmalarının sürmesiyle birlikte adli görüşmeci olarak görev alan profesyonel sayısının da git gide artacağı ön görülmektedir. Çocuğun yüksek yararı için hizmet sunan bu profesyonelleri tükenmişlik ve travmadan koruma amaçlı önleme çalışmaları, eşduyum yorgunluğundan çeşitli düzeylerde etkilenmiş olanlar için geliştirilebilecek müdahale programları için temel oluşturma adına bu araştırma gibi benzer araştırmalara ihtiyaç olduğu açıktır. Çocuğun cinsel istismarı suçunun yanı sıra diğer istismar türlerinin mağduru olan çocuklar, suça sürüklenen çocuklar ve diğer kırılgan gruplarla adli görüşme yürüten profesyonelleri de örneklem grubuna alan bilimsel çalışmalara ihtiyaç vardır.

Bu araştırmada, sadece yedi katılımcının süpervizyon desteği aldığını belirtmesinden ötürü, süpervizyon desteği için istatistiksel anlamlılığa bakılamamıştır. Alanyazında süpervizyon desteğinin

Adli Görüşmecilerin İkincil Travmatik Stres, Tükenmişlik ve Mesleki Doyum Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi

önemli bir destek kaynağı olduğunu belirten çalışmalar (Azar, 2000; Horwitz, 1998; Tehrani, 2007) mevcuttur. İlerleyen zamanlarda süpervizyon desteği alan adli görüşmeci sayısının artacağı değerlendirildiğinden, bu örneklem grubu ile yapılacak gelecek çalışmalarda süpervizyon desteği ve sosyal destek değişkenlerinin göz önüne alınması önerilir.

4.2. Sınırlılıklar

Bu çalışmada, katılımcılardan tek bir zaman diliminde alınan ölçümler incelenmiştir. Adli görüşmecilerin tükenmişlik, ikincil travmatik stres ve mesleki doyum düzeyleri “Yardım Çalışanları İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği”, stresle başa çıkma yolları “Stresle Başa çıkma Tarzları Ölçeği”, psikolojik belirti düzeyleri ise “Kısa Semptom Envanteri”nden toplanılan verilerle ve bu ölçeklerin güvenilirliği ile sınırlıdır. Ayrıca katılımcıların Kişisel ve Mesleki Bilgi Formu ve ölçekleri objektif şekilde doldurduğu varsayılarak çıkarımlara gidilmiştir. Bu araştırma, sadece Çocuk İzlem Merkezlerinde cinsel istismar mağduru çocukların adli görüşmesini yapan profesyoneller gibi özgül bir gruba odaklandığından, sonuçların tükenmişlik ve ikincil travmatik stres yaşayabilen tüm meslek elemanlarına genellenmesi doğru olmayacaktır.

Ölçeklerden elde edilen bulgular kadar, konunun derinlemesine incelenebilmesi adına katılımcı görüşlerinin de önemsenmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Katılımcılara sunulan veri toplama araçlarında isim bilgisi istenilmediğinden ötürü psikolojik desteğe gereksinimi olabilen kişiler, profesyonel desteğe yönlendirilememiştir.

4.3. Sonuç

Çalışma kapsamında, bireysel ve mesleki değişkenlere ilişkin yapılan analizlerin sonuçlarının bir değerlendirmesi olarak; 35 yaşından daha büyük, meslekte çalışma süresi daha fazla, travmatik yaşam olayı deneyimlemiş olan kadın katılımcıların diğer katılımcılara göre daha yüksek düzeyde mesleki doyum deneyimlediği; 35 yaş ve altında, eğitim düzeyi daha yüksek, çalışma arkadaşları veya süpervizörleriyle vaka tartışmalarında bulunmayan, yeterli düzeyde fiziksel egzersizde bulunmayan, düzenli ve sağlıklı beslenmeyen ve son 30 günde yürüttüğü adli görüşme sayısı 21 ve üstü olan katılımcıların daha yüksek düzeyde tükenmişlik deneyimlediği; adli görüşmeci olarak çalışma süresi daha fazla olan, yeterli düzeyde fiziksel egzersizde bulunmayan, düzenli ve sağlıklı beslenmeyen katılımcıların ikincil travmatik stres gelişimi için risk altında olduğu belirtilebilir. Ayrıca adli görüşmeci görevinde bir kadın olmanın, stresle başa çıkamada etkili yolları daha fazla kullanma avantajı sağlayabileceği, 35 yaş ve altında olup yeterli düzeyde fiziksel egzersizde bulunmayan katılımcıların psikolojik belirti sergileme açısından riskli grupta olabileceği söylenebilir. Bu çalışmada örneklemin evreni temsil oranının (%79) oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Adli görüşmecilerin eşduyum yorgunluğuna dair geliştirilmesi beklenen koruyucu ve destekleyici müdahale programları için bu çalışmanın bulgularının dikkate alınması önerilir.

Yardımcı Veriler

Kurum uygulama izni alınan İl Sağlık Müdürlükleri ile yapılan protokollerin hükümleri gereğince araştırmanın yürütüldüğü hastanelerin isim bilgisi paylaşılamamaktadır. Araştırmanın yürütüldüğü il bilgisi verildiği takdirde, çoğu ilde bir Çocuk İzlem Merkezi bulunması sebebiyle çalışmanın yürütüldüğü kurum tahmin edilebileceğinden ötürü araştırmanın yürütüldüğü illerin bilgisi de paylaşılmamıştır.

Araştırmacının / Araştırmacıların Katkı Oranı (Authors' contributions)

Bu çalışma Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Adli Psikoloji Anabilim Dalında 2020 yılında kabul edilen “Cinsel İstismar Mağduru Çocukların Adli Görüşmesini Yürüten

Profesyonellerin İkincil Travmatik Stres, Tükenmişlik ve Mesleki Doyum Düzeyleri ile İlişkili Değişkenler: Türkiye Örneği” başlıklı doktora tezinin bir kısmından üretilmiştir. Birinci yazar tezi hazırlamıştır. İkinci yazar ise tez danışmanıdır.

Destek ve Teşekkür (Fundings and Acknowledgments)

Çalışma, kamusal, özel, ticari nitelikte ya da kar amacı gütmeyen herhangi bir kurumdan destek alınmadan hazırlanmıştır. Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer Bilgin’e destek ve tavsiyelerinden ötürü teşekkür ederiz.

This research received no specific grant from any funding agency in the public, commercial, or not-for-profit sectors. We thank Asst. Prof. Muzaffer Bilgin for their assistance and advice.

Çatışma Beyanı (Competing interests)

Çalışmanın yazarları, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedirler. / The authors declare that they have no competing interests.

KAYNAKÇA

Akgöz, S., Özçakır, A., Kan, İ., Tombul, Ö.B.B.K., Altınsoy, S. & Sivrioğlu, Y. (2005).Uludağ Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi’nde Çalışan Hemşirelerin Mesleki Doyumları, Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics Law and History, 13(2):86-96.

Atan, M. & Tekingündüz, S. (2014). Ambulans Çalışanlarının (112) Tükenmişlik, Algılanan İş Stresi ve İş Tatminlerinin Kişisel Özelliklere Göre İncelenmesi, E-Journal of New World Sciences Academy, 9(3):54-69.

Aydemir, İ. & Yurtkulu, F. (2012). Çocuğa Yönelik Cinsel İstismarla Mücadelede: Çocuk İzlem Merkezi. Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi, 1(2):151-165.

Azar, S.T. (2000). Preventing Burnout in Professionals and Paraprofessionals Who Work with Child Abuse and Neglect Cases: a Cognitive Behavioral Approach to Supervision, Journal of Clinical Psychology, 56(5):643-663.

Bağ, Ö. & Alşen, S. (2017). Çocuk İzlem Merkezinde Cinsel İstismarın Değerlendirilmesi: Bir Merkezin Bir Yıllık Deneyimi. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 18(1):62-68.

Baird, S. & Jenkins, S.R. (2003). Vicarious Traumatization, Secondary Traumatic Stress, and Burnout in Sexual Assault and Domestic Violence Agency Staff, Violence and Victims, 18(1):71-86.

Basım, H.N. & Şeşen, H. (2006). Mesleki Tükenmişlikte Bazı Demografik Değişkenlerin Etkisi: Kamu’da Bir Araştırma, Ege Akademik Bakış Dergisi, 6(2):15-23.

Bektaş, M. & Karagöz, Ş. (2017). Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Yalnızlığa Etkisi: Meslek Yüksekokulu Öğrencileri Örneği, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(21):342-355.

Bilginer, S.Ç. & Çalışkan, D. (2018). Çocuğu İstismardan Korumada Yeni Bir Yaklaşım: Çocuk İzlem Merkezleri. Y. K. Kepenekçi ve P. Taşkın (Ed.), Prof. Dr. Emine Akyüz’e Armağan Akademisyenlikte 50 Yıl içinde (ss. 119-127). Ankara: Pegem Akademi.

Birinci, G.G. & Erden, G. (2016). Yardım Çalışanlarında Üstlenilmiş Travma, İkincil Travmatik Stres ve Tükenmişliğin Değerlendirilmesi, Türk Psikoloji Dergisi, 31(77):10-26.

Bonach, K. & Heckert, A. (2012). Predictors of Secondary Traumatic Stress Among Children’s Advocacy Center Forensic Interviewers, Journal of Child Sexual Abuse, 21(3):295-314.

Brady, P.Q. (2017). Crimes Against Caring: Exploring the Risk of Secondary Traumatic Stress, Burnout, and Compassion Satisfaction Among Child Exploitation Investigators, Journal of Police and Criminal Psychology, 32(4):305-318.

**Adli Görüşmecilerin İkincil Travmatik Stres, Tükenmişlik ve Mesleki Doyum
Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi**

Brady, P.Q., Fansher, A.K. & Zedaker, S.B. (2019). Are Parents at a Higher Risk for Secondary Traumatic Stress? How Interviewing Child Victims Impacts Relationships with Forensic Interviewer's Friends and Family, *Child Abuse & Neglect*, 88:275-287.

Büyükbodur, Ç.A. (2018). "Sosyal Hizmet Uzmanlarında Psikolojik Dayanıklılık ve İkincil Travmatik Stresin İncelenmesi", Doktora Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi/Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

Canter, D. (2021). Suç Psikolojisi. 2. Baskı. İstanbul: Sola Unitas Yayınevi.

Cornille, T.A. & Meyers, T.W. (1999). Secondary Traumatic Stress Among Child Protective Service Workers: Prevalence, Severity and Predictive Factors, *Traumatology*, 5(1):15-31.

Çakıroğlu, M. (2018). "Ceza İnfaz Kurumları ve Denetimli Serbestlik Müdürlüklerinde Görev Yapan Psikologlarda İkincil Travmatik Stresle İlişkili Faktörler", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.

Çocuk İzlem Merkezi Yönetim ve Koordinasyon Kurulu. 22.10.2012 tarih ve 2012/1 Karar No'lu Toplantı Karar Tutanağı. 02.07.2022, <http://docplayer.biz.tr/376371-Cocuk-izlem-merkezi-yonetim-ve-koordinasyonkurulu-toplanti-karar-tutanagi.html>

Demirci-Aygün, Ö. (2019). "Kalp-Damar Hastanesi Çalışanlarında Görülen İkincil Travmatizasyon, Eş Duyum Yorgunluğu ve Tükenmişlik Belirtilerinin Sıklığı ile Bu Sorunlarla İlişkili Risk ve Koruyucu Faktörler: Siyami Ersek Örneği", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi/Lisansüstü Programlar Enstitüsü, İstanbul.

Derogatis, L.R. (1992). *The Brief Symptom Inventory-BSI: Administration, Scoring and Procedures Manual-II*. Clinical Psychometric Research Inc.

Dunkley, J. & Whelan, T.A. (2006). Vicarious Traumatization: Current Status and Future Directions, *British Journal of Guidance & Counselling*, 34(1):107-116.

Erdener, M. (2019). "Afet Alanında Çalışan Profesyonellerin Psikolojik Dayanıklılık ve İkincil Travmatik Stres Düzeylerinin İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Erükçü, G. & Akbaş, E. (2013). Mağdur Çocuklarla Adli Mülakat Teknikleri, *Journal of Society & Social Work*, 24(1):199-207.

Figley, C.R. (1995). "Compassion Fatigue: Toward a New Understanding of the Costs of Caring", *Secondary Traumatic Stress: Self-care Issues for Clinicians, Researchers, and Educators*.

Figley, C.R. (1999). "Compassion Fatigue: Toward a New Understanding of the Costs of Caring" (Ed. B.H. Stamm), *Secondary Traumatic Stress: Self-Care Issues for Clinicians, Researchers, & Educators* (2nd Ed.), pp. 3-28, Lutherville, MD: Sidran Press.

Gürdil, G. (2014). "Üstlenilmiş Travma ve İkincil Travmatik Stresin Travmatik Yaşantılara Müdahale Eden Bir Grup Üzerinde Gestalt Temas Biçimleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi", Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Horwitz, M. (1998). Social Worker Trauma: Building Resilience in Child Protection Social Workers, *Smith College Studies in Social Work*, 68(3):363-377.

Kâhil, A. (2016). "Travmatik Yaşantıları Olan Bireylere Yardım Davranışında Bulunan Profesyonel ve Gönüllülerin İkincil Travmatik Stres Düzeylerinin İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, Ankara.

Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü (2022). Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM) Listesi, 22.05.2022, <https://khgmsaglikhizmetleridb.saglik.gov.tr/TR-43119/cocuk-izlem-merkezi-cim-listesi.html>

Killian, K.D. (2008). Helping Till It Hurts? A Multimethod Study of Compassion Fatigue, Burnout, and Self-Care in Clinicians Working with Trauma Survivors, *Traumatology*, 14(2):32-44.

Manga, Ş. (2019). "Adana Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne Bağlı Kuruluşlarda Travma Mağdurları ile Çalışanların Kaygı Düzeyleri ve Yaşam Doyumlarının Sosyodemografik Değişkenler Açısından Araştırılması", Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kıbrıs.

**Adli Görüşmecilerin İkincil Travmatik Stres, Tükenmişlik ve Mesleki Doyum
Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi**

- Maslach, C. & Leiter, M.P. (1997). *The Truth About Burnout*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Mccann, I.L. & Pearlman L.A. (1990). Vicarious Traumatization: a Framework for Understanding the Psychological Effects of Working with Victims, *Journal of Traumatic Stress*, 3(1):131-149.
- Mertoğlu, M. (2022). Cinsel İstismar Mağduru Çocuklarla Adli Görüşme. *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21(1):7-21.
- Newlin, C., Steele, L. C., Chamberlin, A. ve diğerleri. (2015). Child Forensic Interviewing: Best Practices (p. 1-20). US Department of Justice, Office of Justice Programs, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention. 03.07.2022, <https://www.nationalcac.org/forensic-interviewing-of-children-training/>
- Nur, D. (2011). Kamu Hastanelerinde Çalışan Sağlık Personelinde İş Doyumu ve Stres İlişkisi, *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 14(4):230-240.
- Pak, M.D., Özcan, E. & İçağasıoğlu, A.Ç. (2017). Acil Servis Çalışanlarının İkincil Travmatik Stres Düzeyi ve Psikolojik Dayanıklılığı, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(52):629-644.
- Perron, B.E. & Hiltz, S.B. (2006). Burnout and Secondary Trauma Among Forensic Interviewers of Abused Children, *Child and Adolescent Social Work Journal*, 23(2):216-234.
- Piyal, B., Çelen, Ü., Şahin, N. & Piyal B. (2000). Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nde Çalışanların İş Doyumu, *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 53(4):241-250.
- Saakvitne, K.W. (2002). Shared Trauma: The Therapist's Increased Vulnerability. *Psychoanalytic Dialogues The International Journal of Relational Perspectives*, 12(3):443-449.
- Salston, M. & Figley, C.R. (2003). Secondary Traumatic Stress Effects of Working with Survivors of Criminal Victimization, *Journal of Traumatic Stress*, 16(2):167-174.
- Schauben, L.J. & Frazier, P.A. (1995). Vicarious Trauma: the Effects on Female Counselors of Working with Sexual Violence Survivors, *Psychology of Women Quarterly*, 19(1):49-64.
- Sevimli, F. & İşcan, Ö.F. (2005). Bireysel ve İş Ortamına Ait Etkenler Açısından İş Doyumu, *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 5(1):55-64.
- Smart, D., English, A., James, J., Wilson, M., Daratha, K.B. Childers, B. & Magera, C. (2014). Compassion Fatigue and Satisfaction: A Cross Sectional Survey Among US Healthcare Workers, *Nursing & Health Sciences*, 16(1):3-10.
- Stamm, B.H. (2010). *The Concise ProQOL Manual* (2nd Ed.). ProQOL.org, Pocatello, ID.
- Şahin, N.H. & Durak, A. (1994). Kısa Semptom Envanteri (Bried Symptom Inventory-BSI): Türk Gençleri İçin Uyarlanması, *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31):44-56.
- Şahin, N.H. & Durak, A. (1995). Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği: Üniversite Öğrencileri İçin Uyarlanması, *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(34):56-73.
- Tansel, B., Tunç, A. & Gündoğdu, M. (2015). Çocuk Şube Müdürlüğünde Çalışan Polis Memurlarının İkincil Travmatik Stres Düzeylerinin İncelenmesi, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2):676-688.
- Taycan, O., Erdoğan, S.T. & Çelik, Ç. (2013). Doğu Anadolu Bölgesi'nde Yer Alan Bir İlde Devlet Hizmet Yükümlülüğünün Hekimler Üzerindeki Etkileri ve Tükenmişlik, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24(3):182-191.
- Tehrani, N. (2007). The Cost of Caring-the Impact of Secondary Trauma on Assumptions, Values and Beliefs, *Counseling Psychology Quarterly*, 20(4):325-339.
- Topdemir, C. (2016). İstismar Mağduru Çocuğun Korunmasında Bir Uygulama: Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM). *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 43. 12.07.2022, <https://dergipark.org.tr/en/pub/abmyoder/issue/46655/584928>

**Adli Görüşmecilerin İkincil Travmatik Stres, Tükenmişlik ve Mesleki Doyum
Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi**

Tümekaya, S. (2016). Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyleri ve Kullandıkları Başa Çıkma Davranışları, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(11):26-36.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Kayıp Çocuklar Başta Olmak Üzere Çocukların Mağdur Olduğu Sorunların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu (Temmuz 2010). 10.07.2022, www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss589.pdf.

Türkiye İstatistik Kurumu (2020, 21 Temmuz). Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2015-2019, 22.05.2022, [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik Birimine-Gelen-veya-GetirilenCocuk-Istatistikleri-2015-2019-33632](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik_Birimine-Gelen-veya-GetirilenCocuk-Istatistikleri-2015-2019-33632)

Türkiye İstatistik Kurumu (2022, 20 Nisan). İstatistiklerle Çocuk, 2021, 23.05.2022, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Cocuk-2021-45633>

Ulukol, B., Kahilogulları, A., Torunoglu, M.A., Kocak, O.F., Oral, R., Yüksel, F., Celik, S. & Akdag, R. (2013). A New Project; A Structured Child Protection Service in Turkey. *International Congress of Pediatrics*, 24-29 Ağustos 2013, Australia: Melbourne.

Ünal, S., Karlıdağ, R. & Yoloğlu, S. (2001). Hekimlerde Tükenmişlik ve İş Doyumu Düzeylerinin Yaşam Doyumu Düzeyleri ile İlişkisi, *Klinik Psikiyatri*, 4(2):113-118.

World Health Organization (2020, 8 June). Child Maltreatment, 22.05.2022, <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>

Yeşil, A. (2010). “112 Acil Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Sağlık Çalışanlarında Ruhsal Travma ve İlişkili Sorunların Yaygınlığı”, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.

Yeşil, A., Aker, A.T. & Sezgin, U. (2009). Hemodiyaliz Tedavisi Gören Hastalara Bakım Veren Ekipte Ruhsal Belirtiler, *Düşünen Adam*, 22(1-4):9-17.

Yılmaz, B., Gökçe, G., Karancı, N., Gökler, I. & Aker, T. (devam eden çalışma). Yardım Çalışanları için Yaşam Kalitesi Ölçeği-5 (The Professional Quality of Life Versiyon 5), Türkçe Uyarlama Çalışması. TÜBİTAK Araştırma Projesi.

Yüksel, F., Keser, N., Odabaş, E., Kars, G.B., Yurtkulu, F., Daşkafa, F., Arslan, F. & Cayrat, E. (2013). Çocuk İstismarı ve Çocuk İzlem Merkezleri, *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 12(2):18-23.